
Pierre Tilly, *André Renard. Biographie*, Bruxelles, Le Cri, 2005, 810 pp., ill., ISBN 2-87106-378-8.

De Luikse vakbondsleider André Renard (1911-1962), die nooit een politiek mandaat heeft bekleed, bezorgde de Waalse beweging een beslissende doorbraak. Over hem verscheen een biografie, een kanjer van meer dan 800 grote, compact bedrukte bladzijden, door de historicus en sociaal onderzoeker Pierre Tilly van de Université Catholique de Louvain. Door zijn rijkdom aan gegevens, op basis van een uitgebreid onderzoek in archieven en pers, overstijgt deze studie de persoon van Renard.

De arbeiderszoon Renard is zijn leven lang honkvast gebleven in Seraing, de industriële voorstad van Luik waaruit zijn familie stamde. Na de middelbare school stapte hij nog over naar het atheneum, maar hij ging reeds als zestienjarige in het beroepsleven, bij Cockerill. Door veeljarige avondstudies aan de Ecole industrielle supérieure de Seraing, later ook aan de universiteit van Luik, werkte hij zich op tot een geschoold technicus, werkzaam achtereenvolgens bij de hoogovens L'Espérance-Longdoz en bij de constructeur Pieux Franki. Vanaf 1935 schreef hij geregeld in het weekblad van de socialistische vakbondsfederatie van Luik, een jaar later werd hij lid van het uitvoerend comité van de metaalbewerker der provincie. In 1937 trad hij in bezoldigde dienst van het vakverbond en vervolmaakte zich verder aan de universiteit. In de syndicale

wereld was hij een snel rijzende ster, die al voor de oorlog deelnam aan studiebezoeken en congressen in Nederland, Denemarken en Zweden, Zwitserland en Spanje. Hij stond in de zeer strijdbare socialistische vakbondstraditie van Luik, en werd een aanhanger van de doelstellingen van Hendrik De Man: een geleide economie door middel van structuurhervormingen, zodat de sleutelsectoren door de overheid zouden worden beheerd.

Voor de Tweede Wereldoorlog zijn er geen sporen van contact van Renard met de Waalse beweging. Die voorheen liberale beweging was in 1912 wel doorgebroken bij de socialistische politici, bijzonder in Henegouwen en Luik, en dus moet hij ermee vertrouwd geweest zijn, al was het maar door het socialistische Luikse dagblad *La Wallonie* waaraan hij sporadisch meewerkte. Maar in zijn publicaties of anderszins komt dat niet tot uiting; hij propageerde een syndicalisme dat onafhankelijk zou staan van de politiek. Renard werd wel heel persoonlijk getroffen door de *Flamenpolitik*, die de Duitse bezetter in beide oorlogen voerde om België "*durch Unterstreichung der flämisch-wallonischen Zwistigkeiten dauernd zu schwächen*", zoals het in 1915 werd geformuleerd. Terwijl de meeste Vlaamse krijgsgevangenen spoedig werden vrijgelaten, werd dat aan de Waalse ostentatief geweigerd. "*Un sort injuste me retient au loin*", schreef Renard in april 1941 vanuit Stalag XI A 137, en in september daaropvolgend vroeg hij aan Hendrik De Man, namens vijftien gevangenen: "*Ne pourrait-on équitablement réserver le même sort aux Wallons qu'aux Flamands?*" In mei 1942 kwam hij vrij "wegens ziekte", zoals het geleidelijk met vele Walen gebeurde.

Renard werkte dan opnieuw bij Cockerill en werd later weer student, als dekmantel voor een drukke verzetsactiviteit vanaf november 1942, onder meer door het organiseren van de financiële ondersteuning van de werkweigeraars. Bij de bevrijding was hij 'de' so-

cialistische syndicale leider in Luik, met zijn in de illegaliteit opgebouwde Mouvement Syndical Unifié. Hij drukte zijn stempel op de oprichting van het Algemeen Belgisch Vakverbond (ABVV) in 1945, waartoe echter de christenen niet toetraden, maar wel de communisten. Tijdens de volgende jaren toonde hij, ook onder linkse regeringen met socialistische leiding, een grote onafhankelijkheid tegenover de politiek. Zijn syndicale strijdbaarheid bleef niet slechts gericht op de verbetering van de loon- en arbeidsvoorwaarden, maar op de hervorming van het kapitalistische bestel.

Bij een volksraadpleging op 12 maart 1950 sprak ruim 57% van de Belgische kiezers zich uit voor de terugkeer van Leopold III op de troon, 72% in de Vlaamse arrondissementen maar slechts 42% in de Waalse. Op 27 maart vergaderde in Charleroi het Congrès wallon dat fel tegen die terugkeer gekant was. Daar verscheen plots de voorzitter van de Luikse vakbondsfederatie: *"J'apporte l'adhésion de quelque 85000 travailleurs manuels et intellectuels. Il est certain que d'autres Fédérations suivront. C'est l'armée du travail qui vous rejoint."* Renard beklemtoonde dat die toetreding tot de wallingantische beweging-voor-federalisme wel vereiste dat aan de arbeidersklasse de plaats zou worden ingeruimd die haar toekwam, en dat de Belgische arbeidersbeweging haar eenheid moest bewaren. In de schoot van het nationaal bestuur van het ABVV, op 4 april, verklaarde Renard zich voorstander van de algemene staking, "zo gewelddadig als mogelijk" en zonder onderhoud van het economische apparaat: *"Il faut que l'on soit décidé à montrer que nous ne reculerons devant aucun moyen pour empêcher le retour du roi... les Wallons devront parler de la nécessité pour eux de détacher leurs régions d'une région cléricalisée."* In een artikel dat drie dagen later verscheen in het weekblad *Volonté*, beklemtoonde hij hoezeer het paternalisme nog woog op de geklerikaliseerde

Vlaamse bevolking, iets waarvan Wallonië zich ontvoogd had: *"C'est pourquoi dans cette bataille contre Léopold III, nous commençons à réagir surtout en Wallons. C'est parce que nous sentons bien qu'en Wallonie, la démocratie économique est possible."* Na zijn terugkeer zou Leopold inderdaad door een gewelddadige, hoofdzakelijk Waalse algemene staking tot troonsafstand gedwongen worden. Renard verscheen daarna niet op de voorgrond in de Waalse beweging, maar haar problematiek kon hem niet meer ontgaan, temeer omdat hij directeur werd van het dagblad *La Wallonie*. In 1952 was hij kandidaat-algemeen-secretaris van het ABVV, en kreeg de stemmen van bijna alle Waalse federaties, maar moest het op het nippertje afleggen tegen de Vlaming Louis Major; hij werd adjunct. Tijdens de schoolstrijd, in 1955, dreigde hij met geweld tegen een aangekondigde betoging van de christelijke zuil in Luik: het Waalse volk moest zich verdedigen tegen die provocatie van neofascisten die in landelijke gebieden en stadjes in Vlaanderen de democratische minderheid beletten te manifesteren, maar die wel dat recht opeisten daar waar ze zelf in de minderheid stonden: *"Pas une patte de Flamand ne se poserait le 11 juin sur la place Saint-Lambert."* Na onderhandelingen kon op een latere datum die meeting toch worden gehouden, maar de rijkswacht signaleerde ernstige incidenten na afloop. Renard milderde overigens ook op het sociale vlak zijn strijdvvaardigheid niet onder de antiklerikale regering-Van Acker. Hij was in 1956 medepeetvader van het weekblad *La Gauche*, dat partij en vakbond wou dwingen om nu eindelijk de structuurhervorming van de kapitalistische maatschappij aan te pakken. In 1957 bezielde hij een staking van de metaalbewerkers, waarin hij openlijk minister Van Acker *"défenseur des patrons"* en *"social-traitre"* noemde. Louis Major zei toen in het partijbureau: *"Renard veut la fin du parti."* Volgens Renard was het probleem integenen-

deel dat de top van het ABVV te zeer gepolitiseerd was. De zware nederlaag in deze staking zou hem radicaliseren.

De hele socialistische beweging, partij zowel als vakbond, werd geradicaliseerd door de verkiezingsnederlaag van 1958, waarna ze in de oppositie verzeilde. De roep om structuurhervormingen werd luider, evenals de kritieken op het "geklerikaliseerde Vlaanderen waarin het fascisme opleefde" en het verzet tegen de sluiting van de steenkoolmijnen. Daar kwam bij de wrevel over de aangekondigde vestiging met overheidssteun van een groot staalcomplex in Zelzate waardoor Wallonië nu ook zijn staalindustrie dreigde te verliezen. Op 1 mei 1960 waarschuwde Renard de publieke opinie dat Sidmar "la guillotine de la Wallonie" betekende.

Wanneer de CVP-liberale regering-Eyskens na de chaotische dekolonisatie van Kongo drastische bezuinigingen wilde opleggen via een Eenheidswet, kristalliseerde zich daarrond de hele sociale onvrede die al tevoren tot een aantal stakingen had geleid. Renard wou van het verzet tegen de aangekondigde wet gebruikmaken om verder liggende doeleinden te bereiken: "Nous irons aussi loin qu'en 1950", zei hij op 3 december 1960 in *La Gauche*; hij had trouwens de actie willen laten ingaan op de huwelijksdag van koning Boudewijn, 15 december: "Ce sera une façon symbolique d'affirmer notre opposition à la royauté et au régime espagnol incarné par Fabiola." Het verhaal van *la grève du siècle* is bekend. De top van het ABVV, met zijn Vlaamse meerderheid, was niet bereid tot een algemene staking zonder tijdsclimiet om het wetsontwerp tegen te houden, en liet het initiatief aan de plaatselijke federaties. Door de deelname van de ambtenarenbonden, die zich bijzonder bedreigd voelden door de bezuinigingen, werd het niet alleen in Henegouwen en Luik, maar ook in Gent en Antwerpen een heel belangrijke staking. Maar er bleef een tegenstelling tussen Wallonië en Vlaande-

ren, waar de beweging bovendien sneller afbrokkelde. Het parlement ging voort met de behandeling en uiteindelijk de goedkeuring van de Eenheidswet.

Geconfronteerd met het vooruitzicht van een zware nederlaag, besloten de Waalse stakingsleiders en een aantal politici er een 'wallingantische' staking van te maken, voor federalisme in België en in het ABVV. Als de hervorming van het kapitalistische regime niet mogelijk was in België, dan toch in Wallonië. Zoals Renard het uitdrukte: "*Le peuple wallon est mûr pour la bataille. Nous ne voulons plus que les cléricaux flamands nous imposent la loi. Le corps électoral socialiste représente 60% des électeurs en Wallonie. Si demain le fédéralisme était instauré, nous pourrions avoir un gouvernement du peuple et pour le peuple.*" Dit optreden leidde tot een crisis in het vakverbond en in de partij, maar op 22 februari 1961 vormde het coördinatiecomité van de Waalse ABVV-gewesten, dat de staking geleid had, zich om tot een Mouvement populaire wallon, een drukkingsgroep voor federalisme en economische structuurhervormingen. Naar het voorbeeld van de Vlaamse Volksbeweging wilde ze de hele bevolking aanspreken. Ze verwierf onmiddellijk aanhang bij de Luikse intelligentsia, kreeg de krachtige steun van de communistische partij en wist een aantal christelijke arbeidersmilitanten aan te trekken. De vervroegde parlementsverkiezingen op 26 maart 1961 brachten een doorbraak van de Volksunie van een naar vijf zetels, het begin van een lange opmars. De nieuwe CVP-socialistische regering-Lefèvre-Spaak kondigde een communautaire grondwetsherziening aan. In Wallonië zouden bij latere verkiezingen verschillende nationalistische formaties doorbreken, die nadien door de Parti socialiste zouden worden gereïntegreerd.

Al bezorgde het optreden van Renard de Waalse beweging een massale aanhang in brede volkslagen, dat ging ook daar niet zonder inwendige spanningen. De liberale Luikse

voorman Jean Rey wekte Renards woede door in een brochure te publiceren dat *"un industriel étranger refuse d'investir dans la région liégeoise en raison de la présence et de l'action de tel dirigeant syndical bien connu... C'est grave."* Renard trok zich terug uit de Conseil économique wallon, die hij te dicht bij het patronale standpunt vond.

Op 7 juli 1962 werd de 51-jarige Renard geveld door een beroerte, en hij overleed twee weken later. De enorme uitwerking van zijn optreden op de Belgische staatsstructuur, heeft hijzelf niet meer meegemaakt.

Al is het boek van Pierre Tilly weinig synthetisch en slordig gecomponeerd, het biedt door zijn rijkdom aan gegevens een meer genuanceerde inblik in de Belgische communautaire problematiek, die in hoofdzaak is gegroeid uit een ideologisch-politieke tegenstelling. Die tegenstelling kwam ook tot uitdrukking in, en werd nog versterkt door, een verschillende reactie op de sociaaleconomische problemen.

[Lode Wils]